

De l'entonació en els nostres dialectes

Entenem per entonació l'ondulació melòdica de la veu en el parlar. Definit així grosso modo ço que vulgarment acostumem nomenar la cantarella del llenguatge en una qualsevol de les seves manifestacions dialectals, podem passar de dret a l'objecte d'aquest breu article.

És innegable que quan parlem tots cantem en certa manera i a la nostra manera, car «en realitat, entre el cant i la parla no existeix una diferència de naturalesa, sinó senzillament una diferència de grau».¹ I aquesta diferència de grau és ço que fa precisament distingibles en el parlar els individus procedents de determinades regions o contrades dialectals. Quan sentim una persona que parla amb una entonació desacostumada, diu l'autor citat en nota, o amb una entonació massa marcada, diem que canta; i quan volem parodiar un accent estranger o dialectal, també ens posem a cantar. Però la força del costum ens priva d'atendre en nosaltres mateixos el cant propi de la nostra llengua o del nostre dialecte matern. I, no obstant, fem burla de l'accent uniforme, psalmodiant amb el qual la gent del poble creu que ha de parlar quan llegeix alt una carta o un article de diari: en aquest cas diem que recita amb un to d'enterrament, reconeixent així d'una manera implícita que la nostra parla natural és més variada i d'una melodia més rica.² L'observació que acabem de reproduir podríem aplicar-la a la varietat oriental o central del català, que per a molts de nosaltres ofereix un ritme incolor i monoton. No tant, però, que no coneguem de seguida les variants melòdiques que, en determinades frases sobretot, caracteritzen, per exemple, el par-

1. Kr. Nyrop : *Manuel phonétique du français parlé* (Copenhague, 1902), p. 112.

2. Kr. Nyrop : *Loc. cit.*, p. 111.

lar de la Plana de Vic o el del Llobregat. Naturalment que les diferències augmenten i tenen llur màxim en ple domini dialectal. El valencià, per exemple, *Xè! qué mo n'anem?* o *nèmoné?*, ondularà segurament d'una manera ben distinta que el seu corresponent català, mallorquí i rossellonès. Això, que podem deduir ja a priori, i confirmar-ho per la impressió auditiva que tenim de les converses hagudes amb els dialectants d'aquelles contrades, no podem fixar-ho gràficament com caldria per oferir-ho com a material a la investigació filològica. La notació musical pot servir de valuosa ajuda, i és per això que nosaltres, mancats dels coneixements necessaris i d'una orella prou fidel i atenta, havem sovint encomanat la tasca a coneguts musicòlegs, fent-los de passada una pauta. Fins ara cap d'ells ha satisfet el nostre minúscul interrogatori. Tal volta les dificultats són majors de ço que presumim, però segurament no insuperables. El nostre actiu col·laborador a l'obra del *Diccionari*, Mn. Vicens Bosch, a qui férem darrerament una petita indicació sobre el particular, ens remet notades musicalment dues frases del dialecte aragonès de Fonz, localitat veïna a la frontera catalana.

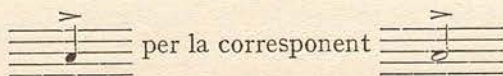

L'autor de les dites transcripcions ens diu en carta particular que la cosa «és molt difícil, perquè la nota musical no respòn a la tonada parlada». Difícil i tot, ens fa l'efecte que l'autor ha estat prou encertat en la prova, i desitgem que no perdi la paciència per a fer-ne d'altres. A propòsit, i per ço que té parcialment de relació amb el caràcter dialectal dels dos exemples, traduí el següent comentari de Joh. Storm:

«... a mi també em sorprengueren les vocals llargues finals de l'aragonès; però, fóra d'això, també he observat en el fons la mateixa

particularitat per al castellà, que fa les vocals finals amb accent secundari tan llargues, i sovint més encara, que les tòniques. El fenomen rau en la tendència inconscient a salvar les síl·labes finals àtones de la influència pertorbadora de l'accent. L'aragonès sembla portar aquest principi fins a l'exageració, i és de passada una protesta del dialecte fronterer espanyol contra la mutilació de les terminacions que fa la llengua catalana veïna, mutilació que tant repugna als espanyols : cat. *mal*, esp. *malo*, *bo-bueno*, *nit-noche*, *fill-hijo*.¹

L'observació feta en un sentit general per Joh. Storm apareix particularment confirmada pel segon dels nostres exemples, en el qual la *-o* de *pronto*, a més del signe regulador decreixent >, comú també a la *-u* de *comiu*, absorbeix les tres notes darreres. El mateix podria dir-se del primer exemple fent una lleugera modificació a la transcripció de l'autor, en el sentit de canviar la nota

Aquesta modificació resulta justificada en atenció a la impossibilitat d'un decrescendo de veu reduït a una nota brevíssima, que Mn. Bosch possiblement confongué amb la quantitat.

Així, doncs, el fet d'ésser aragonès el primer text que figura transcrit en el BUTLLETÍ, no vol dir naturalment que considerem aquell parlar com una variant directa de la nostra llengua, ni que li donem cap dret de superioritat especial. Ho fem solament per mancança d'anotacions catalanes² i perquè es tracta d'un dialecte veí que, com els altres, ha d'ésser objecte del nostre estudi per facilitar les comparacions i establir més definitivament els criteris de tot ordre que caracteritzen el nostre domini lingüístic.³ El mètode experimental aplicat a l'estudi de l'entonació catalana vindrà

1. *Romanische Quantität. Die Quantität der romanischen Vokale in ihrer geschichtlichen Entwicklung* (Phonetische Studien, t. II, ps. 146 i s.).

2. És una vera llàstima que el Sr. E. Waiblinger, en el seu treball *Beiträge zur Feststellung des Tonfalls in den romanischen Sprachen* (Archiv für die gesamte Psychologie, t. XXXII), fet a base experimental, deixés de banda el català, amb tot i ésser català un dels subjectes que prengué per estudiar l'espanyol (*ib.*, p. 170).

3. Vegi's ja P. BARNILS: *Notes sobre l'aranès* (BUTLLETÍ, t. I, ps. 48 i s.).

oportunament a precisar les dades aportades pel sistema de notació musical, que podríem nomenar *empíric*. I no parlem ara del proposat i desenrotllat per H. Klinghardt i M. de Fourmestraux¹, que, excel·lent sota el punt de vista pedagògic-pràctic, no respon a una finalitat estrictament científica, per bé que ens sembla recomanable quan es tracta d'assenyalar l'ondulació de la veu en llargues oracions o períodes.

Creiem haver dit el suficient per despertar l'interès d'aquells dels nostres col·laboradors o amics que tinguin aptituds i se sentin ben disposats per donar-nos a conèixer qualche particularitat rítmica o melòdica de llur dialecte.

P. BARNILS

1. *Französische Intonationsübungen* (Cöthen, 1911).